Hallituksen esitys yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Talousvaliokunta 17.01.2023

Erityisasiantuntija Mirjami Tanner

Työ- ja elinkeinoministeriö, energiaosasto

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tausta

- **Hallituksen esityksellä saatetaan voimaan Suomen ja Viron välinen sopimus yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi. Sopimus perustuu ns. toimitusvarmuusasetukseen, joka velvoittaa toisiinsa suoraan maakaasuputkella liitettyjen jäsenvaltioiden sopimaan keskenään tekniset, oikeudelliset ja rahoitukseen liittyvät järjestelyt, jotka on kuvattava niiden hätäsuunnitelmissa.**
  - Suomen ja Viron maakaasuverkot yhdistävä Balticconnector-maakaasuputki otettiin käyttöön 1.1.2020, josta lähtien mailla on ollut yhteisvastuusopimuksen laatimisvelvoite
- **Suomen hallitus vastaanotti 15.5.2020 Euroopan komissiolta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 258 artiklan nojalla virallisen huomautuksen. Komissio on katsonut huomautuksessaan, ettei Suomi ollut noudattanut asetuksen mukaista velvollisuutta tehdä yhteisvastuusopimus.**
- **Suomen ja Viron välinen yhteisvastuusopimus, sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Viron tasavallan hallituksen välillä yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi, allekirjoitettiin Viron puolesta 4.4.2022, ja Suomen puolesta 25.4.2022.**
  - Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä, jolloin vastaanotetaan diplomaattiteitse jälkimmäinen kahdesta kirjallisesta ilmoituksesta, joiden mukaan osapuolet ovat suorittaneet loppuun sopimuksen voimaantulon edellyttämät välttämättömät valtion sisäiset menettelyt.

Tavoitteet

- **Sopimuksen tavoitteena on noudattaa kaasun toimitusvarmuusasetuksen asettamia velvollisuuksia**
  - Samalla Suomen hätäsuunnitelman liitettä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi päivitettiin toimitusvarmuusasetuksen 10 artiklan mukaisesti
- **Sopimuksen mukaiset toimenpiteet pyrkivät lieventämään vakavan hätätilanteen vaikutuksia ja turvaamaan kaasunsaannin suojatuille asiakkaille yhteisvastuumekanismin nojalla.**
- **Sopimuksen mukainen yhteisvastuupyyntö on tarpeen vain silloin, kun pyynnön esittäneen osapuolen markkinat eivät enää pysty turvaamaan suojattujen asiakkaiden kaasunsaantia, vaikka pyynnön esittänyt osapuoli on käyttänyt markkinapohjaiset ja muut kuin markkinapohjaiset toimenpiteet, jotka pyynnön esittäneen osapuolen kaasunsaantia koskevassa hätäsuunnitelmassa on lueteltu.**
  - Valtiosopimuksen taustalla on myös Suomen toimijoiden kannalta tärkeä yhteiskunnallinen tarve varautumisesta kriisi- ja häiriötilanteisiin, sekä yhteiskunnan, yksilöiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamisesta tällaisissa kriisi- ja häiriötilanteissa.

Keskeisimmät vaikutukset esitetyssä sopimuksessa

- **Yhteisvastuutoimenpidettä on pidettävä viimeisenä keinona, ja sitä on sovellettava ainoastaan, jos pyynnön esittänyt jäsenvaltio täyttää kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklan 3 kohdan edellytykset**
- **Jos useampi kuin yksi jäsenvaltio voisi tarjota yhteisvastuuta sitä pyytävälle jäsenvaltiolle, tämän on kaikkia niitä jäsenvaltioita, joiden on tarjottava yhteisvastuuta, kuultuaan pyrittävä saamaan edullisin tarjous.**
- **Vaikutukset valtiolle**
  - Taloudellisia vaikutuksia ei valtiolle ole. Järjestelyistä voi aiheutua ainoastaan hallinnollisia kustannuksia.
- **Vaikutukset kaasuyhtiöille**
  - Mikäli sopimus otettaisiin käyttöön ja Suomi toimittaisi Virolle kaasua sopimuksen mukaisesti, Viro maksaisi täyden korvauksen.
- **Vaikutukset kaasun loppukäyttäjille**
  - Jos jäsenvaltio pyytää yhteisvastuutoimenpiteen soveltamista, on jäsenvaltioon suoraan liitetyn jäsenvaltion toteutettava tarvittavat toimet, joilla varmistetaan, että kaasun toimitusta muille kuin yhteisvastuumekanismin nojalla suojatuille asiakkaille sen alueella vähennetään tai sitä ei jatketa siltä osin ja niin kauan kuin kaasun toimitusta ei ole varmistettu yhteisvastuumekanismin nojalla suojatuille asiakkaille pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa. Tätä myötä on mahdollista, että yhteisvastuukaasua tarjoavan jäsenmaan muiden kuin suojattujen asiakkaiden maakaasun loppukäyttäjien kaasumääriä joudutaan sopimuksen pohjalta hetkellisesti vähentämään.
  - Toisaalta myös Suomi on velvollinen omien suojattujen asiakkaiden kaasuntoimituksen turvaamiseen, vastavuoroisesti Viro joutuisi yhteisvastuumekanismin myötä vähentämään tai lopettamaan kaasun toimituksen muille kuin suojatuille asiakkailleen siltä osin ja niin kauan kuin kaasun toimitusta ei ole varmistettu yhteisvastuumekanismin nojalla suojatuille asiakkaille pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa.

Kiitos